

DOKUMENTUM

KRÚDY GYULA: *BUDAPEST VŐLEGÉNYE*
CÍMŰ REGÉNYÉNEK KELETKEZÉSÉRŐL

(ADALÉKOK AZ ÍRÓ ALKOTÓI MÓDSZERÉHEZ)

I.

A Podmaniczky hagyatékot 1924-ben oldották fel a zárlat alól ahogyan ezt Krúdy Gyula a *Reggeli Hírlap* 1930. ápr. 20-i számában megírta.

„Kedvesebb és mulatságosabb regényt régen olvastam, mint báró Podmaniczky Frigyes hátrahagyott iratait, amelyeket az »Öreg báró« (halálát érezvén közeledni) a Nemzeti Múzeum könyvtárára bízott: azzal a kikötéssel, hogy a lepecsételt csomagot születésének századik évfordulóján, születésnapján bontsa fel az a valaki, aki netán kíváncsi volna a lepecsételt iratsomag tartalmára. Én körülbelül egy hónappal később jelentkeztem az »Öreg báró« századik születésnapjánál: mégpedig Supka Géza doktor úr figyelmeztetésére... A titkos csomag még felbontatlan volt. Felkérésemre egy kedves múzeumi tanárnő utána nézett az Öreg báró letétjének... Más jelenlevők és »örökösök« hiányában: az ifjú tanárnővel ketten láttunk neki a csomag felbontásának... Tíz vagy tizenkét kötetnyi kézirat volt itt, amelyeket az Öreg báró talán éppen régi fakult tintával szabályosan elvagdalt nagyságú papíroslapokra írt. A diósgyőri víznyomásos papírlapok mellett helyet foglaltak olyan teleírt papírlapok is, amelyeknek egyik oldalán valami kifizetett számla nyomai voltak... Báró Podmaniczky Frigyes volt a legjobb szívű ember és a leghűségesebb barát a régi Magyarországon. Aki vagyonát, írói honoráriumát, majd később nyugdíját mind-mind a barátainak »adta a rendelkezésére« ha azoknak szükségük volt

arra. Tanulságos élete volt. Ezt majd életrajzából mások is megtudják.”

Az író ettől a naptól kezdve izgalommal és érdeklődéssel kezdte olvasni ennek a különös, jelentős férfiúnak naplóit, vallomásait regényeit. A naplókat kijegyzetelte. (Fentmaradt jegyzeteit II. alát közöljük.) Ha kortörténeti, történelmi témán dolgozott, mindig számos forrásművet: könyvet, újságot, iratot tanulmányozott át, melyekről feljegyzéseket készített. Ilyeneket készített például Pálmai Ilkáról és a Tiszaeszlári Solymosi Eszterről írt regényeihez.

1924 és 1933 között íródtak a Podmaniczky témájú frások. Amikor Krúdy erről a munkájáról nyilatkozott, mindig *regényről* beszélt, holott önálló, sőt néha egymással nem is teljesen szinkronban levő novellákban, tárcákban dolgozta fel P. élettörténetét. Regény végül úgy lett belőle, hogy az író elbeszéléseiből regényfejezeteket csinált és a *Budapest vőlegénye* címet adta nekik.

Íme a fejezetek: 1. *Frigyes első szerelme és menekülése* (Budapesti Hírlap — 1929. dec. 25.); 2. *Eliz* (Pesti Napló — 1930. febr. 2. és 6.); 3. *Beniczkyne Bajza Lenke a legszebb kékharisnya* (Magyarország — 1930. 187–89 sz.); 4. *A főlövészmeister* (BH — 1930. ápr. 20.); 5. *A bálkirálynő, vagy egy Hamlet-jelmez története* (PH — 1930. május 4.); 6. *P. Frigyes egyik utazása* (BH — 1929. dec. 29.); 7. *Jöjj vissza a másvilágról* (Új Idők — 1930. febr. 9.); 8. *Kossuth Lajos követválasztása* (Magyar Hírlap — 1930. jún. 8.); 9. *Tisza Kálmán honalapítója* (Magyarország — 1930. júl. 6.); 10. *A Sugár-út meghódítása* (Magyarország — 1930. jún. 8.); 11. *Sugár-út* (PN — 1930. márc. 2.); 12. *Bajza Lenke, avagy: az üveglábú ember* (Új idők — 1930. jún. II. kötet. 85–87 l.); 13. *Józsefnádor, vagy hogyan került a grófnők kezébe és mulattatta a grófnőket Podmaniczky Frigyes* (PN — 1930. máj. 18.); 14. *Pollux* (BH — 1930. júl. 6–11.); 15. *1870: X: tvé* (Magyarország — 1930. jún. 15.); 16. *Lenke napja az aszódi kastélyban* (PN — 1930. aug. 15.); 17. *Az Andrássy út vőlegénye* (Színházi Élet — [dátum ismeretlen]); 18. *Nők kincse vagy egy 106 esztendősi fiatalember nagyvilági kalandjai* (PN — 1930. okt. 5–12.); 19. *Fehérné, egy politikai rejtély* (Magyarország — 1934. nov. 11.); 20. *A csárdás diadala* (Színházi Élet — 1931. nov. 27.); 21. *Podmaniczky Frigyes a század legszabályosabb gavallérja* (Magyarország — 1929. márc. 17.); 22. *A Lövölde-ből után vagy egy lószerszám története* (Magyarország — 1933. jan. 8.); 23. *Ki volt a legjobb ember?* (Reggeli Hírlap — 1930. ápr. 20.); 24. *Budapest vőlegénye* (A Reggel — 1930. május ?); 25. *P. F. a 19-ik század utolsó szeladonja* (Világ — 1926. márc. 7. és 21.); 26. *Pest szerelmese: P. F.* (Polgár — 1925. jan. 10.); 27. *P. az utolsó magyar lion* (Magyarország — 1927. jan. 9.); 28. *Podma-*

niczky Frigyes szakdilla (Világ — 1924. aug. 28.); 29. *Egy nő aki önzetlenül szeret* (Szabolcs-Szatmári Szemle — 1969/10. sz.kézirat birtokomban.); 30. *Milyen volt az Andrássy út?* (Újság — 1932. máj. 29.); 31. *Érzelmes piknik a Casinóban* (Meg nem jelent frás — kéziratban birtokomban.); 32. *A szép Podmaniczky* (Kézirattörödédek — OSZK-ban).

A felsoroltakból és esetleg még rejtőzőkből áll a szóban forgó *kiadatlan* Krúdy-regény. Terjedelme mintegy 400 oldal.

Felmerül a kérdés, miért választotta regényalakjának Krúdy a bárót? — A választ ő maga adta meg 1930 májusában *A Reggel* című lapban:

„Podmaniczky Frigyes, akit új regényem hőségnek választottam: *alkotott* . . . Megalkotta az évtizedekig uralkodó szabad-
elví pártot. És amikor készen volt vele, akkor leült mellé,
mögé hangtalanul gibicelni, »szolgálni«. — S a végzet szerint
Tisza Kálmánnak kellett jönni, hogy azok az évtizedek elkezdődjenek P. F. életében, amikor élete végéig ugyan »szolgálat»
ban maradhatott, de *alkothatott* is. Megépítette a *Sugár-útból az Andrássy-utat*: megcsinálta és vezette a magyar kir. *Operaházat* azon a helyen, ahol az ő férfikorában még sással benőtt mocsarat látott. Felépítette az új—Budapestet, amelynek széppé, nagygyá, gyönyörűvé való fejlesztését akkor is legnagyobb részben a szerényen háttérben maradó Podmaniczky *Frigyes* bárónak köszönhetjük, ha a főváros nem is róla, hanem a telkeket adományozó *László* rokonáról nevezi el a mai Podmaniczky-utcát.” [Most Rudas László utca.]

Az író és forrásanyagának viszonyáról álljon itt egy kiragadott, de igen érzékletes példa. Krúdy a P. naplótörödékek második kötetében beleragasztva találta meg a csárdás születéséről szóló lapkivágást, melyet P. saját megjegyzéseivel fűszerezett.

„Mialatt összeállítottam emez adatokat . . . jelent meg az »Egyetértés« 1887-ik Január 30-ki számában egy tárczacikk ezen cím alatt: *Ki tette a csárdást szalonképessé?* E tárczacikk részben ugyanazon vezérelmét tárgyalja melyet én körvonalaztam naplómban: de annyira részletesen s szépen adja elő

magát . . . hogy az én dolgozatom helyébe ide iktatni tartot-tam leghelyesebbnek.” (P. a cikk szerzőjét nem említi, s a kivágatból sem tudhatjuk meg.)

KI TETTE A CSÁRDÁST SZALONKÉPESSÉ?¹

„Gróf Széchényi István a középső nagy csillár alatt megállván egy véle ösmerős, tisztességes koros úr mély bók mellett azt mondá neki: »Excellenc még ily szép bálja nem volt a kaszinónak egy sem, s az a francia négyes valóban nagyon szép táncz.« Mire a gróf azt válaszolá: »Valóban szép a bál is, a francia négyes is,« s azután mintegy az egész társasághoz intézetten, kissé emeltebb hangon ezt tevő hozzá: »Hanem uraim, különös dolog előttem, hogy itt szebbnél-szebb idegen tánczo-kat tánczolnak, de a legszebb tánczot, ami magyar tánczunkat nem! . . . Ugyan uraim, nem ismernek valakit az itt levő ifjú urak közt, ki a magyar tánczot el tudná most itt a szünóra alatt járni?« — Orczy Pista! — kiáltott fel valaki . . . a fiatal báró gyönyörű hugával szépen és népiesen járták el a magyar nép tánczát . . . A gróf nyájas szavakkal köszönte meg az ifjú bárónak szívességét és vele kezét szorítva mondá: »Ez az én tánczom.« Azután a közönséghez fordulva kérdezé: — És hát miért ne lehetne ezt a tánczot itt is és mindenütt tánczolni? . . . A kezdet meg volt.”

KRÚDY: A CSÁRDÁS DIADALA²

„Széchényi István szokás szerint a tánc terem kellős közepén, a nagy csillár alatt állva szemlélődött a Casino táncestélyén . . . Az ifjú Podmaniczky azt jelentette a Casino elnökének, hogy a szünóra (Raststunde) ideje elkövetkezett, azaz megjött a pillanat, amikor Orczy István báró ama régen ígért magyaros táncot műsoron és táncrenden kívül bemutatná, ha erre az elnökségtől felhatalmazást nyerne. — A gyöngyösi kapások táncát? — helyeselt Széchényi . . . A gyöngyösi »kapások tánca« után, amelyet egymagában lejtett, hirtelen kézenfogva a terem közepére vezette a hölgykoszorúból hugát. Orczy Eliza bárónőt és a már említett cigányképzű másod-hegedűs zenéjére eljárta vele a régen felejtett magyar csárdást . . . amelytől a jelenlevők egyértelműen el voltak ragadtatva. De külö-

¹ Egyetértés — 1887. I. 30.

² Színházi Élet — 1931. nov. 27.

nösen Széchényi István, aki nyomban lelkesülten felkiáltott: — Ez az én táncom. Ne merészelje többé clőttem kárpálni senki a magyar csárdást. Bevezetjük a Casino táncrendjébe!”

KRÚDY: JÖJJ VISSZA A MÁSVILÁGRÓL*

„... A táncterem közepén Széchényi István gróf állott és a Nemzeti Casino nagy csillárja különös dolgot világitott meg a táncszünetben. Orczy Pista báró, ez a felejthetetlen, sudár, ifjú dalia a gyöngyösi kapások táncát mutatta be Széchényi Istvánnak, hogy végre »kaszinóképesse« tegye ezt a mellözött táncot, amelyet *csárdás* név alatt is emlegettek . . . Orczy Pista báró felhasználván az éjjéli táncszünetet: újból jelt adott a zenészeknek Martinovics nótájához és a szomszédos társalgóteremből kézenfogva clővezette a nagycsillár alatt gyülekezett kaszinói elnökség elé hugát, Orczy Eliz bárónőt . . . Ez az én táncom! mondotta Széchényi István a gyönyörű táncospár lejtése után és a gyöngyösi kapások tánca e farsangi nap óta Magyarország minden béli összejövetelén a műsorra került.”

A példa még meggyőzőbb lehetne, ha az frásokat teljes terjedelmében közölhetnénk.

Vannak, akik tévesen azt hiszik, hogy Krúdy távol a realitástól álmovilágban élt, s alakjait, történeteit csupán a fantázia szülte, és mert általában kevésbé ismerik igazi alkotói módszereit, ezért II. alatt közlöm Krúdy Gyula fentmaradt jegyzeteit, melyeket a *Budapest völgényéhez* a Podmaniczky-naplókból készített.

Szeretnék ezzel is hozzájárulni valódi írói arcképének kialakításához.

II.

- I. Gyermekéveim 1824—1834
- II. Tanulókorom 1834—1843
- III. Ifjúságom 1843—1859
- IV. Férfikorom 1859—1881.

Gyakorlott naplóíró, mert naplót írt már a nagyapja is P. Sándor. 1887-ben kezdi írni: Szerző ajándéka 1888 október 2. „Hosszas habozás után, barátaim unszolásának engedve végre

* *Új Idők* — 1930. febr. 9.

ráadtam magam arra, hogy naplótöredékeimet összeállít-sam.” Nagypja 12 fia közül, atyja volt a legifjabb, Károly. Nagyanyja báró Jeszenák-leány. Kardos asszonyság, nagy rendet tart Aszódon. Németül beszél mindenki. Házasságáig Sándor nagyapa magyarul írja naplóját, azután németül. Könyvtár, képtár, fegyvergyűjtemény. Atyját XII-ik Károlynak nevezték. A dadától kezdve a vadászig mindenki német volt Aszódon. Atyja belekeveredett a Martinovics-féle összeesküvésbe. Bécsbe internálták. Ezen idő alatt orvosi tanulmányokat végzett. Kegyelmezés után Szászországba, Sch.-be megy bányász-hallgatónak, majd Selmezbányára. Hivatalt vállal a bányatanácsossáig viszi, de miután mint evangélikus nem lehetne *bányagróf*: állásáról lemondott, testvérbátyjával megosztozik Aszódon és Pesten él. Mandarinoknak csúfolja a hatóságokat.

„A nagyúri nők részéről sem részesült édesatyám valami különös előszeretetben, mert azt tartotta: a magyar nő arravaló, hogy az ember szerelmeteskedjék vele” (amint azt túl a rendén gyakorolta is).

Első felesége egy Charpentier nevű francia emigráns (táncmester?) leánya, gyermektelenül elhalt. Pestről visszamegy bánatában Szebenbe, ahol valamikor bányatanácsos volt, Megkéri Hossticz-Dänkendorf Eliza (1812) egy szász miniszter leányát. A házasságból 8 gyermek származott.

Atyja kiváló műveltségű, de német. Berg, gazdasági felügyelő építi (Szászországból) a majorokat. A „cifra major” ma is meg van és báró Radvánszky Jánosé.

A besnyői kolostor és Aszód között nagy a barátság. A kapucinus barátok eljönnek az evangélikus urasághoz. A gödöllői herceg Grassalkovich Antal alapítja a besnyői kolostort családi temetkezési helyül. A kolostorban írja Fessler Magyarország történelmét, majd hirtelen megunja magát, protestáns lesz és Oroszországba megy. Gödöllő és Aszód között a múlt század (18-ik) végén sűrű barátságos érintkezés folyik. Táncvigalmak, színielőadások. Belitzky pesti női fodrász jár ki A.-ra és G.-re. A 40-es években elmeséli fia (Belitzky szabó üzletében, hogy

milyen frizurákat csinált P. nagynénjeinek és a hercegkisasszonyoknak.)

P. atyja zsidókat és svábokat telepít A.-ra a kereskedelem és ipar fokozása céljából. A kastély — épülete — az ősiség törvényei szerint a legkisebb fiúé, P. atyjáé. Bátyja, Sándor azonban nem akar A.-on maradni és úgy osztoznak, hogy a major-ság és az udvar Sándoré legyen. Az emlékiratok e fejezetének címe: „Két dudás egy csárdában meg nem fér.”

Harmadik fivér János. Az akkori szólásmód szerint: nagy . . . „Temérdek adóssága s kisasszony életmódja végre is azt eredményezték, hogy adósságai kifizetettvén, a család által kitagdatott. Utóbb, mint szerzetes hal meg Pest egyik kolostorában. A lányok, a nagynénik között — egyik Szirmay Józsefné, másik br. Prónay Gáborné, harmadik báró Bujánovszky tábornokné, negyedik gróf Beleznay tábornokné — özvegy korában a Beleznay-kertet nyári lakává tette. Ötödik Hodossy Miklósnak 1848-iki nagyváradi kormánybiztosnak anyja. Marianne leánykorában halt el.

P. 1824 június havában született a Cukor (mai gróf Károlyi utcában,) szemben a Károlyi kerttel egy 2 emeletes házban. 1829-ben költöznek az újonnan épült Pollák-bérházba a Fürdő utca és a Szél-utca szegletére. A ház 1887-ben a gr. Wenckheim családe volt. Pollák, mint József nádor pártfogoltja építi „Pest legszebb épületét” a Nemzeti Múzeumot.

Kik jártak a pesti Podmaniczky házhoz?

Sitzedius, Haberle, a fűvészet tanára és a 100 éves naptár szerkesztője, hetenként kétszer ebédelt itt. Haberle, P. Sándor és Almássy Károly Miskolcra voltak az utolsók, akik copfot viseltek Magyarországon.

P. atyja az akkori divat szerint: beretvált arc, fehér nyakkendő, rumburgi vászon ing, csipkével kihányva, galambszínű, szűk, nyílás nélküli nadrág, hegyesorrú, rojtos csizma, sárgagombos kék frakk, sárga vagy fehér mellény, télen fekete vagy bársony. Veres-barna rövidre nyírott haj. A bérlőitől vagy gazdatisztjeitől kapott ezüstpénzt a komornyik megmosta, kifényesítette „Bezzeg most nem igen vesszük tekintetbe bármi ronda,

piszkos is a bankó, mert ércpénzt ritkán vagy soha sem látunk, most tehát gondunk nem igen van” — írja 1887-ben.

P. atyja délután az *Ofner Zeitungot* olvassa. A válogatós gyermek. Ebéd után kézcsók.

Háberlét orvosnövendék megöli, mert néhány félretett aranya van. Tulipánokat termel azon a helyen ahol most az Egyetemi könyvtár van. Zöldkaró utca. *Házi orvos*. Bene tanár úr, finom, fehér kezű. Ciffer járt a cselédekhez, mert már korán reggel olyan dohány szaga volt, hogy ha a szekrénybe zárnák a molyokat mind kiirtaná. Milyennek kell lenni a jó házi orvosnak? A család ne járjon bálba, se mulatságokba, az a fő házi orvostól függ. Fizetése évi 600 Ft. *Nővéreim*. — Legidősebb Júlia (később báró Jósika Miklósné) második Elisa (később báró Majtényi Péterné) Nem tudnak magyarul a baronesszek. Első magyar tanáruk Angyalffy- utóbb Thaisz Andris, a későbbi főkapitánynak, Eleknek apja. Júlia, a későbbi író nő halad leginkább. Fizetés 1 lecke — 1 forint. Házbér 2000 váltó forint, később 800 ezüstforint.

1830-iki tél nagyon szigorú. József nádor kivágatja a városligeti fasor nyárfáit, kiosztja a szegények között. József nádor a Margitsziget híres kertésze kivágat a városban minden fát. Die Bäume gehören nicht in die Stadt.

1831-ben jön a kolera, — az egyetemi ifjúság Budára vonul felzendülve a hídon és Stáhlyt akarja felkötni. A mai Erzsébet téren, az akkori nagy vásártéren a báró Steinlein-ház — ma Sas utca sarok előtt, oldalról a Ferdinánd huszárok báró Vécsey parancsnoksága alatt megrohanják a tömeget. Vécseyt e hőstettéért gárdakapitánnyá léptetik elő. Fia a 1848-iki vértanú, Vécsey tábornok. A nép azt hitte, hogy az urak a kutakat megmérgezték. Félig nyitott kocsin temetnek, az utcák piszkosak. Báró Eötvös Ignác — József apja — királybiztos.

Széchényi két angol paripája (Dianna fürdő előtt) elragadják a kocsit a Dunaparton kiborítják, de olyan nagy szemét van, hogy mindenki lágy ágyra esik. — A Hangli helyén egy pálnakás és egy élelmiszeres bódé. A pestiek itt üldögéltek és pipázva nézték a hajóhid járókelőit. Kirándulóhely az Újépület mel-

letti akácfa-sor, amelyet néha elsöpörtek a katonák. A kolera alatt a fűvészkertet látogatják. A régi N. Színház helyén, Grassalkovich Antalé. A barátok terén levő Athenaeum ház volt a Podmaniczky-család senioralis háza. A Geramb-féle nőnevelde is engedélyt kap a fűvészkert látogatására. P . . . y St . . . 7 éves. Első női ajándék, egy ébenfából való mérték. Kétszer jött a kolera Pestre Pod. életében.

Falusi élet a városban

Mednyánszky bárónő Pesten a Fürdő utcában meglátogatta nővérét Batthyány Irma grófnőt. Budáról négy lovon — istálló, cselédraj, ebéd. A pestiek Budára kompon mentek, amely a felső-város fürdőnél, a Gellért alatt kötött ki a hintókkal, utasokkal. A jég gyakrabban állott meg a Dunán, mert nem voltak hídlábak. Gyalogszánkó, Kocsi-út, Duna jege, színház.

Háztartás

Kocsi ló, tehén. Sertéshizlalás, disznótor ritka, leginkább a feleségzsarnok Thaisz Andris tartja a Szövetség utcában. A régi Kerepesi út. A mai Népszínház előtt árok (Rákospatak) elővárosi fuvaros kocsmák. Gödöllő, Kartal, Tura, Boldog magyar falvak foglalkoznak fuvarozással. Elpazarolják a pénzt. A Felvidék felé zólyomi, trencsényi, liptói, gömöri fuvarosok nyeregből hajtják a négy lovat. Erdély (Kelet felé) nagykerékű 8—10 lovas oláh fuvarosok nyeregből hajtva. Német fuvaros ritka, legfeljebb Sziláziából a gyapjúvásárok idején.

Az ifjúság ifjan gondolkozik

„Nem csodálom, hogy ifjúságunk tele van panasszal és más finnyáskodással, mindent hibáztat és kifogásol . . . Az egyszerűségben is lehet fényűzés. Ing. Jó ruha. Pecsétgyűrű. A botok fejét díszítik. Arany, ezüst, elefántcsont-gombok. Az óraláncok végén csüngő zsuzsuk. Egy férfiing ára 20—30 forint volt. Pláne miután a csipkefodrot hímzés helyettesítette. (Mellényhímzés.) Egy kabát 10—11 arany forint. Csizma. P. atyja

Drezdában készített a testőrség vargájánál. Legjobb csizma Harisnál a Koronaherceg utcai Haris bazár tulajdonosánál. — Pod. Andor — Sándor fia Aszódon lakik — viszi F.-t lovagolni, kocsizni. Gyűjteményéből pipát ad, de azt nem szabad meggyűjtani. A pipa a kupak formálása szerint gróf Sándor Móric ajándéka volt. A pipát a paripa a budai palota erkélyén a szájában tartotta. Lajos unokatestvér hipochonder Aszódon. Reggeli. Ebédhez gongatás. Délután kocsin a postára levelekért. Ősi fészek! A vetés ki kel. Aszódi országos vásár. Gödöllői gyertyások, mézeskalácsosok. Török sátorban Blásy uram. Szűrszabó, bíró, helypénz, ítélet. Az éjjeli őr Balási — valamikor Brantweinther. A kastély bástyatornyában kaloda, tömlőc. Uradalmi őrség 3 hajdú, kékgatyában. Az éjjeli őr megrovással számol. Fa, víz, téglá, mész. Podmaniczkyne „magyar özvegy” gyászruhában jár. Az özvegy családi tanácsa. Thaisz András prókátor, Hunfalvy Pál a nevelő. Delcourt kisasszony az idősebb nővérek nevelőnője.

A családi T. határozata :

1. nyáron Aszódon lakni, gazdaság miatt. 2. F. és öccse valamely magyar városban, távol a leányoktól (Hunfalvyval) miskolci evangélikus gimnázium. Thaisz Andris, özvegy Pozsonyba megy Szirmayné, báró Podmaniczky Terézia — Pod. atyja testvére — magyar özvegy. Gőzhajó Pozsonyba. Este ágynemű a hajón, ind. 5 óra reggel. 2 napig. Nagyszerű zenélő madarai. Báró Prónay István a „festő” a gavallér. A gőzhajó vagy két állomásnál a nők kedvéért várt.

Frau Godl, frau Franci. Ősi fészek megismerése. — Anyja fél, hogy nem nevelik egész nemzetiesen gyermekét.

Aszódi kereskedelem. Fekete patak besnyő völgyben 16-ik században malmot a kisbagi malmot hajtotta... Pistráng, harcsa...

Aszódi ipar legtekintélyesebbje Schellhorn a tús volt. P. atyja Karlsbadba vitte finom tűket. Schellhorn-pesti háziúr lett. Zang tímár, a csizmák Aszódon a szőlőgazdaság miatt tönkrementek. Háziipar pártolása.

Aszódi szekeret fedez fel P. 50-es években, rossz utakon, homokban célirányosan haladó. Csapp kocsigyártó buzakereskedő lett. Német újságokat járát. Német kisasszony. Kuttyát tart. Népkörbe jár. Koldus lesz.

1—1 Podmaniczky fiú 4 500 hold. A lányok 300—400 holdat. F. le akar mondani anyjánál nővérei javára. Anyja ellenkezik. Ne tégy olyan dolgokat, amelyhez nem értesz. Egyedüli teher a lányok kiházásítása. Nem ismerjük a végrendeletet. Az ifjak 4 ló, livériás cseléd, szokatlan hintó. Hitbizomány, angolok. Ne gondolja senki, hogy arisztokratikus dölf mondatja velem e szavakat, — soha sem voltam arisztokrata, kedélyemnél, neveltetésemnél, s hajlamaimnál fogva inkább a demokrácia felé húzódtam. Özvegy anyák és nagy fiaik. Prém aszódi szatócs. Kastélyos (200 000 forintos) külföldi sorsjegy P. életében Pesten 5-en nyertek. Veszeszki tanító sorsjegyet vesz a bolt előtt Prémtől. 4 lovon Pestre.

Onnan haza (vízmosás) lábtörés. Veszeszki Pestre költözött. Aszódi templomban „*Minden csak átmenet!*”

Közlő: KRÚDY ZSUZSA

JÓKAI MÓR ÉS A BÉCSI SZABADELVŰEK

Baráti szívességből a közelmúltban érdekes, eddig ismeretlen Jókai-dokumentumok kerültek kezünkbe, amelyek végső soron Franz Frauenberger, az egykori osztrák szabadelvű egyesület régen elhunyt elnökének hagyatékából erednek. A kis gyűjtemény négy darabból áll, ezek: két újságkivágás, egy dedikált fénykép s egy német nyelvű Jókai-levél. Ezek egymást magyarázzák.

A német nyelvű újságcikkekből megtudjuk az előzményeket. A magyar millennium évében, 1896 augusztusában Franz Frauenberger vezetésével a bécsi szabadelvűek többszáz főnyi csoportja hatalmas arányú demonstratív tömegkirándulás keretében különvonatokon a magyar fővárosba látogatott. Itt egyebek közt egy deputációjuk tisztelgő látogatást tett Ráth főpolgármesternél és Gerlóczy Károly polgármesternél, lelkes ünnepség keretében megkoszorúzták a szabadelvűség magyar apostolának, Deák Ferencnek a szobrát, majd Franz Frauenberger Jókai Mórt is felkereste. Erről